

mammadaba

Dzīvo Latvijas valsts mežos

Suitu takās

“Latvijas valsts meži” un mammadaba gaida tevi ciemos!

LĪGO LĪDZI

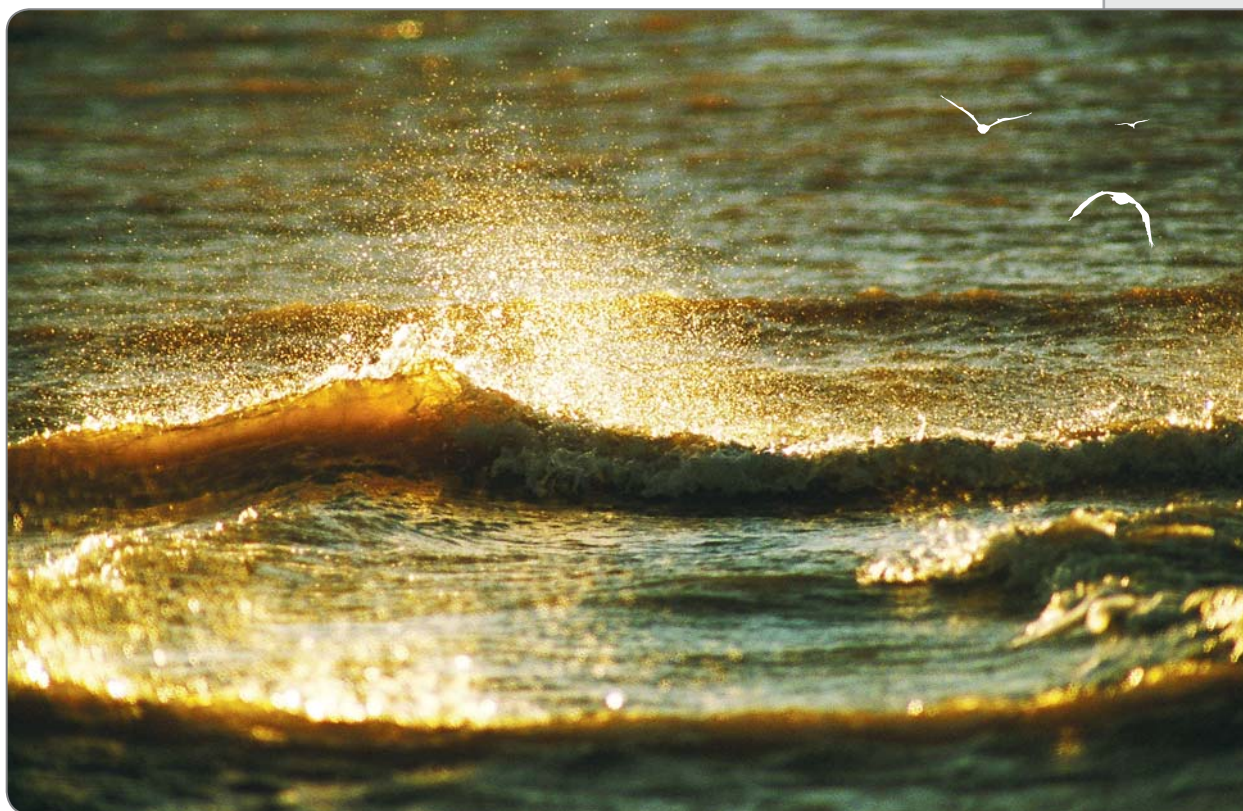
PRODUCENTS: LATVIJAS VALSTS MEŽI REŽISORS: MAMMADABA GALVENĀJĀ LOMA: BRIEDIS LĪKRAGS LOMAS: ZVĒRI, KURI NAKTĪ NEGUĻ,
SKANU INŽENIERIS: NAKTS KLUSUMS GATSMU OPERATORS: MĒNESS UN ZVAIGZNES TĒRPU MĀKSLINIECI: MAMMADABA MONTĀŽA: DABAS PLŪDUMS

KATRU DIENU BEZ MAKSAS LATVIJAS VALSTS MEŽOS

WWW.MAMMADABA.LV

Jūra, esmu tavā varā! _____

Mammadaba jau atkal aicina doties ceļojumā uz kādu neparastu vietu. Šoreiz viesosimies Kurzemes pusē Užavā un pie suitiem, senām tradīcijām bagātajā, skaistajā, sakoptajā laimīgajā krastā – Jūrkalnē, kurā nav iespējams neiemīlēties.

Lielā jūra jokus nesaprot. Kad nāk niknais pūtiens, vīļņu kārās mēles laiza stāvo smilšu krastu, un tad jūrā tiek ieskaloti veci koki, neztur arī stiprās koka kāpnes, kas ved uz ciemu. Vētru pēdas Jūrkalnē manāmas vai ik uz soļa, bet vietējie neļauņojas uz savu jūru. Tā vien liekas, ka viņi gatavi saķert vēju un sasiet to mezglā – suiti taču!

Tālāk vasaras svelmē nogurdinātais ceļš aizved uz Latvijas ciprešu – kadiķu – karaļvalsti Gudniekos, kur atbraucējus katrā ceļmalā ziņkārī vēro mazie paegliši, bet viņu dižākie brāļi kā smaili kuģu ķīļi šķeļ jūras sāļuma piesūkušās debesis.

Esam Kurzemē, suitu zemē!

Starp jūru un debesīm

2. lpp.

Laimīgajā krastā

6. lpp.

Kadiķu karaļvalsti

14. lpp.

Starp jūru un debesīm

Atrašanās vieta

Užavas pagasts
Ventspils novads

Rīga – 210 km
Ventspils – 25 km
Jūrkalne – 25 km

Dodoties pa Ventspils–Liepājas ceļu uz suitu zemi, nepabrauciet garām Užavai, kas atrodas skaistā un kontrastiem bagātā apvidū – Piejūras zemienes Ventavas līdzenumā, bet jūras piekrastē kāpu grēdu augstums pie Užavas bākas sasniedz 30 metru.

Užavas pagasta teritorijā atrodas Sārnotes arheoloģiskā apmetne, divi senkapi: Birznieku senkapi un Sāmīšu viduslaiku kapsēta un kulta vieta. Pagasta teritorijā ir trīs dabas liegumi ar skaistu un savdabīgu dabas vidi: Sārnotes purva liegums, Užavas dabas liegums un Užavas lejteces dabas liegums. Te aug arī cienījamus apmērus sasniedzis osis.

Užavā atrodami daudzi vēsturiski un arī valsts nozīmes kultūrvēsturiski objekti. Te apskatāma savdabīgā 1783. gadā uzceltā un 1892. gadā atjaunotā Užavas luterāņu baznīca, kurai nav torņa – divi zvani novietoti zem nojumes virs baznīcas ieejas durvīm, ārpusē.

Mazliet no slavenās vēstures

Laika gaitā Užavas nosaukums vairākkārt mainījies. Ja to tulko no lībiešu valodas, tad Užavu var saukt par Jauno straumi (*už* – jauns, *uva* – straume). Pirmo reizi rakstos Užava minēta 1230. gadā, taču tās senvēsture iesniedzas 7600.–7000. g. p.m.ē. Slavenajos arheoloģiskajos atradumos Sārnatē tika atklāta neolīta laikmeta apmetne. Izrādās, ka Užavas pagasta teritorijā Sārnatē jau no ļoti seniem laikiem bijis zvejnieku ciems, atrasti gan no koka izgriezti dieva tēli, gan pierādījumi, ka lietotas koka vienkoces un koka airi.

17. gs. tika izveidota Užavas osta, uzcelta bāka, ierīkota salpetra vārītava. Kopš 1795. gada Užava ietilpa Kurzemes hercogistes sastāvā, kur saimnieciskā dzīve bija īpaši rosīga.

No 1872. līdz 1890. gadam Užavā darbojusies jūrskola, gādādama skolotus jūras arājus pat Ventspilij.

Valsts nozīmes kultūras pieminekļi Užavā:

- * Užavas Elku liepa un Elku strauts;
- * Baznīcas altāris un durvju komplekts no 18. gadsimta.
- * Užavas dabas liegums.

Pirmās Latvijas Republikas laikā Užavā darbojās lauksaimniecības biedrība "Arājs", bija pienotava, tvaika dzirnavas, vējdzirnavas Sārnatē un Užavā. Padomju laikā Užavas piejūras teritorija ietilpa pierobežas zonā, tad pagastā izvietoja vairākas iekšlietu karaspēka daļas.

Pēc pēdējās reformas Užavas pagastā ir trīs ciemi: Užava, Sārnote un Lībciems.

Užavas Lībciemā, ejot pa tā saucamo jūrmalas ceļu, redzama Brežģenes kāpa. Tur senos laikos vētras laikā vienā naktī ieputināta Brežģu māja, iemītnieki gan paguvuši izlīst ārā pa dižo skursteni. Tajā vietā no rītiem vēl tagad varot dzirdēt galli dziedam.

Pelēko kāpu pludmale

Užavas pludmalē ir daudz oļu. Spēcīgu vētru laikā akmeņi tiek stumdīti un grūstīti, valstīti un glaudīti, līdz kļūst par apaļiem, gludiem oļiem, kas veido īpatnēju, samērā augstu oļainu krasta valni. Užavā ieraudzīsiet oļainas pelēkās kāpas, kur mākslinieciskā raibumā uz akmeņiem izkārtājušies ķērpju un sūnu raksti. Pelēko kāpu lieguma teritorijā saskaitītas 76 ķērpju sugas, no kurām 12 citur Latvijā neieraudzīsiet. Līdzās ķērpjiem aug mazais mārsils, zilganā kalērija, pļavas silpurene, biezlapainā sālsvirza, kālija asinszāle.

Mazliet tālāk no jūras, kur augsne auglīgāka, izveidojušā kāpu pļavas un piekrastes kāpu meži. Lieki piebilst, ka visa šī bagātība ir īpaši aizsargājama.

Balta uguns ar zibšņiem

Bākas ir instrumenti kuģošanas drošības sargāšanai – tā šo inženiertehnisko būvi definē speciālā literatūrā. Bākas attīstījušās un pilnveidojušās cauri gadu simtiem un pat tūkstošiem, līdz uz 21. gadsimta sliekšņa jau pārspējušas pašas sevi un sākotnējai funkcijai – signālu raidīšanai – kļuvušas gandrīz nevajadzīgas. Mūsdienās udeņos kuģo tik moderni kuģi, kurus vada izglītoti kapteiņi, ka tradicionālās gaismas bākas, kas negaisa laikā tumsu šķel ar baltas ugunis ar zibšņiem, vairs nav vajadzīgas. Taču bāka ir daudz kas vairāk par inženiertehnisku būvi. Bāka ir kā simbols starp dabas pirmatnējo spēku un trauslo cerību izglābties. Bāka vienmēr būs romantisma simbols, kaut kur starp debesīm un zemi, starp realitāti un sapņiem.

Pat zaudējušas savu sākotnējo nozīmīgumu, 2000. gadā Latvijas piekrastē joprojām sardzē stāvēja 19 bākas.

Viena no tām ir Užavas bāka, kas atrodas apmēram 20 km no Ventspils neapdzīvotā vietā 3 km attālumā no Užavas. Bāka būvēta 30 m virs jūras līmeņa augstā kāpā tuvu pludmalei. Mūsdienās saglabājies bākas sākotnējais ārējais izskats.

Pirmā būve, kas bija ļoti līdzīga pašreizējai, tika pabeigta 1879. gadā. Pirmā pasaules kara laikā bāku gandrīz pilnīgi sagrāva. Pēc kara blakus uzstādīja koka pagaidu torni ar signalizāciju, līdz 1925. gadā tika pabeigti bākas atjaunošanas darbi. Būvmateriālus toreiz pieveda pa jūru no Ventspils ar prāmjiem, nogādāšanai krastā pārkrāva laivās, bet tālāk veda zirgu pajūgos. 1930. gadā kāpa pie bākas tika nostiprināta ar kadiķu klūgu groziem, kas pildīti ar oļiem, kā arī novietoti lieli laukakmeņi, bet septiņdesmitajos gados jau rīkojās daudz vienkāršāk un krastu nostiprināja ar betona blūkiem, jo jūra vētru laikā te mēdz būt visai neganta.

- * Užavas bākas tornis un mašīnmāja iekļauti Valsts nekustamo īpašumu kultūras pieminekļu sarakstā.
- * Kāpu meži un pelēkās kāpas ir īpaši aizsargājami biotopi Latvijā un Eiropas Savienībā. Užavas bākas apkārtnē aug vieni no vecākajiem (100–180 gadu), neskartākajiem un ainaviskākajiem lieguma mežiem.
- * Užavas dabas liegums savu izcilo dabas vērtību dēļ ir ietverts Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju jeb *NATURA 2000* vietu sarakstā.

A photograph of a red boat with a green interior, resting on a sandy beach. The boat is tied to a log. The background shows the ocean and a clear sky. The text 'Laimīgajā krastā' is overlaid in large white letters.

Laimīgajā krastā

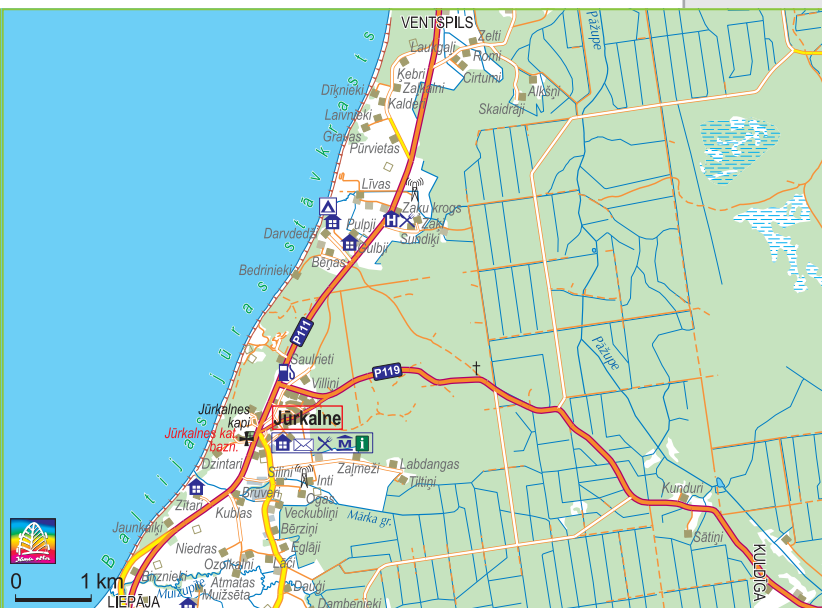
Nostājies jūras stāvajā krastā,
un vējš tev atprasīs skumjas!

Atrašanās vieta

Jūrkalnes pagasts
Ventspils novads

Rīga – 195 km
Pāvilosta – 20 km
Ventspils – 50 km
Kuldīga – 45 km
Liepāja – 70 km

Suitu sala

Jūrkalnes pagasts meklējams starp Ventspili un Liepāju Ventspils novada dienvidrietumos Labraga līča ielokā un stiepgas gandrīz 14 kilometru garumā gar Baltijas jūru. Jūrkalnē mīt tikai apmēram 400 iedzīvotāju, taču tie ir suiti!

Vidzemniekiem vai latgaliešiem suiti šķiet gandrīz kā no citas planētas nākuši. Suitiem ir ļoti bagāta vēsture un dziļš tradicionālās kultūras slānis. Te vēl dzīvā apritē ir daudz kas tāds, kas citur jau ir sen aizgājis nebūtībā, piemēram, kāzu un bērņu tradīcijas, zināma māņticība un aizspriedumainība, taču seno tradīciju ievērošana netraucē suitiem būt moderniem cilvēkiem mūsu straujajā laikā.

Kā suitiem izdevies saglabāt īpašas ģimenes godu un svinamo dienu tradīcijas, košumkošos tautas tērpus un neparasto dziedāšanas manieri?

Un kas vispār ir suiti?

Par suitiem dēvē Alsungas, Jūrkalnes, Gudenieku, Basu apkaimē dzīvojošos katoļticīgos latviešus. Var teikt, ka suiti ir maza katoļu saliņa luterticīgajā Kurzemē. Suiti tiek iedalīti dzižajos suitos, kas dzīvo Alsungā, maģajos jeb mazajos suitos, kas mīt Jūrkalnē un Gudeniekos. Un vēl ir krētainie jeb kreitainie suiti no Basiem.

Bet kāpēc izveidojās tāds īpašs suitu novads? Viena no atbildēm varētu būt visai romantiska – mīlestības dēļ.

Reiz Alsungas puses zemju īpašnieks Johanns Ulrihs fon Šverins apprecēja skaisto katoļticīgo poļu muižnieci Barbaru un 1623. gadā sāka sev piederošā novada ļaužu pievēršanu katoļticībai. Skolojies Francijā, muižkungs lepni jāja pa Kurzemes muižām un mājām skaisti sapostas svītas pavadībā un katram, kurš pārgāja katoļticībā, pašrocīgi dāvināja košu tērpu. Droši vien tālaika franču mode ietekmēja arī suitu sievu tērpus.

Zināma ģeogrāfiskā atšķirtība (jūra no vienas un lielie meži – no otras puses) un ticības izolētība luterticīgajā Latvijā pasargāja suitus no citu ietekmes, ļaujot izkopt savas tradīcijas.

“Suiti esot ar stingru raksturu, pat stūrgalvīgi. Suits reti kad sakot “jā”, bet, ja reiz to sacījis, tad varot droši uz to paļauties. Pēc dabas būdami ļoti miermīlīgi, viņi nekad neļaujot sev pāri darīt. Panākt pie viņiem kaut ko varot tikai ar labu.” Tik trāpīgi suitus raksturojis Imants Ziedonis.

Reiz briesmīgā vētrā kādam kuģim draudējusi nenovēršama bojāeja. Taču kapteinis nezaudējis cerības un sirsnīgi lūdzis Dievu, solīdamies uzcelt baznīcu, ja laimīgi tiks krastā. Un brīnums noticis – vējš pēkšņi mainījis virzienu un uzdzinis kuģi sēklī. Kapteinis vārdu turējis un uzcēlis baznīcu vietā, kura nosaukta par Feliksbergu – Laimīgais kalns.

Vēlāk Feliksbergu pārdēvēja par Pilsberģes muižu, bet kopš 1925. gada šo neparasto vietu pazīst kā Jūrkalni.

Stāvajā krastā

Daba ir bijusi dāsna pret suitiem. Stāvais jūras krasts, biezie meži, gleznainie ezeri un straujās upītes, kas izgrauž dziļas gravas ceļā uz jūru, padara šo pusi neparasti skaistu.

Kā izskatās izslavētais maģo suitu Jūrkalnes stāvkrasts?

“No augšas skatoties, ūdens pie malas izskatās dzidri zaļš kā kādā dienvidu jūrā. Smilšu mala tur lejā aizliecas tālu tālumā. Tai seko augstāk otra līnija ar tumšu svītrojumu apakšā. Tas ir stāvkrasts, kas slaidā līkumā aizliecas līdz zilgamam priežu mežam, lai tad strauji iekristu jūras zilumā”. Tā par Jūrkalni jūsmoja Jānis Jaunsudrabiņš, kurš pirms tam jau bija daudzas tālas zemes un svešas jūras redzējis.

Jūrkalnes stāvkrasts pilnībā atbilst nosaukumam, jo stāvais, smilšainais krasts slejas gandrīz divdesmit metru augstumā. Bet lejā ir jūra, tik mainīga un skaista. Ne no šā, ne no tā jūra var kļūt arī vizbulīšu zila un draiskoties ar baltu viļņu mežģīnēm, tad var norimt un kausēta svina krāsā gulēt smagnēja un mierīga, lai kādā dusmu brīdī pēkšņā dumpīgumā triektu bangas pret krastu.

Jūrkalnes vilinājums

Viesu Jūrkalnē nekad nav trūcis, ne tagad, ne arī agrāk. Avīzei “Tēvija” kāds Kr. Kurpnieks jau 1894. gadā iesūtījis šādu ziņu: “Visi, kuri vien Feliksbērgā un apkārtnē uzturas par peldu laiku, teic, ka gaisis un jūras ūdens šeit esot ļoti atspirdzinošs, tā ka nevajagot ne ārstu, ne zāļu. Dzīve te ir ievērojami lēta. Pērnavasar, mani nerēķinot, Feliksbērgā un Labragā nometušās uz vasaras dzīvi šādas famīlijas: 1 luteru mācītājs, 1 destilants, 1 tirgotājs, 3 ģimnāzijas skolotāji, 1 muižnieks, 1 arendators, 1 advokāts, 1 sērkociņu fabrikants.”

Balles uz tilta

Jūrkalnieši lepojas ar seno koka tiltu pār gleznaino Rīvas upi – namdaru un inženieru prasmes apliecinājumu. Latvijā šis ir viens no retajiem, ja ne vienīgais koka atgāžņu sistēmas konstrukcijas tilts. Blakus čalo ūdenskritums un pastaigā aicina romantiskā Rīvas upes ieleja, kas veidojusies, upei laužot ceļu uz jūru cauri Labraga stāvkrastam. Un cik laba dancošana uz tilta dēļiem! Ballītes uz Rīvas tilta bijušas visos laikos, tagad arī koncerti tiek rīkoti.

Eiropā koka atgāžņu sistēmas tilti ir bijuši zināmi jau viduslaikos, taču mūsdienās, pastāvot stingriem Eiropas standartiem, koka tilti inženiertehniskā skatījumā savu nozīmi ir zaudējuši. Tomēr šī senā gadu simtiem ilgā tradīcija ir saglabājama atmiņā kā namdaru un inženieru prasmes apliecinājums. Ne velti tiltam piešķirts jaunatklāta kultūras pieminekļa statuss.

2009. gadā suitu kultūrtelpu iekļauj UNESCO Neatliekami glābjamo nemateriālās kultūras vērtību sarakstā.

Piemīnas zīmes

Par to, ka te vienmēr dzīvojuši drosmīgi, zinātkāri un darbīgi ļaudis, stāsta dažādās piemiņas zīmes.

Jūrkalnes–Alsungas ceļa 4. kilometrā uzstādīts krusts – piemiņas zīme jaunekļiem, kuri, negribēdami 25 gadus piespiedu kārtā dienēt cara armijā, slēpās apkārtnes mežos.

Pagasta centrā jau pirmās brīvvalsts laikā tika uzcelts piemineklis Latvijas Atbrīvošanās cīņu dalībniekiem, 1989. gadā netālu no tā tika atklāts piemineklis “Mātei Latvijai” – veltījums Trešajai atmodai.

Gar jūras piekrasti izvietotas vairākas interesantas piemiņas zīmes. Viena no akmenī cirstām zīmēm, kas atrodas pie Muižupītes ietekas jūrā, veltīta 57°00' paralēlei, kas, šķērsojot mūsu zemi, vieno daudzas pilsētas un pagastus.

Feliksbergas jūrskola

Mazliet tālāk uz Liepājas pusi Muižupītes otrā krastā, sirmas liepas paēnā, stāv pēc tēlnieka Ģirta Burvja projekta veidota ozolkoka laiva – piemiņas zīme Jūrkalnes (Feliksbergas) trīsgadīgajai jūrskolai, vienai no spēcīgākajām Krišjāņa Valdemāra laika skolām, kurā savulaik piekrastes stūrmaņa diplomu ieguva vismaz 350 zemnieku un zvejnieku puīšu. Skolas ēkas vairs nav, taču šķiet, ka vēl saglabājušās latviešu puīšu cerības un ilgas pēc tālām jūrām.

Cerību bura

Jūras krastā uz Ventspils pusi lepni saulē zaigo “Cerību bura” – savdabīgs piemineklis kāpas galā (arī Ģ. Burvja darbs), kas atgādina par pieciem tūkstošiem bēgļu, kuri 1944. un 1945. gadā, bēgļot no padomju okupācijas armijas, tieši no Jūrkalnes bēgļu laivās devās uz Zviedriju, lielākoties uz Gotlandes salu, kura no Jūrkalnes ir tikai 170 kilometru tālu. Bēgļu vidū bija daudzi Latvijai dārgi cilvēki, arī dzejnieks Kārlis Skalbe.

Laimīgā Jūrkalne

Jūrkalnei ir ļoti laimējies, jo par tās skaistumu allaž ir rūpējušies cilvēki, visu neatstājot vien Mātes dabas rokās. Drošās kāpnes, stabili soli un platforma laivas formā, no kuras skatīties, kā saule palēnām iebrien jūrā, ir AS "Latvijas valsts meži" ieguldījums Jūrkalnes sakopšanā, bet skaistajai vietai ir arī citi sargeņģeļi, un viens no tiem ir mūziķis Igo – viens no populārākajiem Latvijas dziedātājiem, kuram rūp arī mūsu zemes sakopšana.

Jūrkalnes stāvkrastā sāk krēslot. Ugunsplāvā viens pēc otra iedegas uguns kuri, vispirms Saules un Mēness, tad Bites uguns kurs un vēlāk arī pārējie, līdz visi septiņi deg gaišām liesmām. Gaisā uzvijas uguns kura dūmi un dziesmu skaņas, jo pie katra uguns kura muzicē kāda grupa. Skaļi savu piedziedājumu velk maģo suitu sievas, acīgi vērodamas notiekošo un apdziedādamas vai katru klātpienācēju. Pie blakus uguns kura Ingus Pētersons muzicē kopā ar grupu "Sliekšņi un griesti", jaunieši pieklusinājuši savus instrumentus, ļauj skanēt akustiskajām ģitārām. Klausītāji kā viegls miglas kamols veļas no viena uguns kura pie otra, ik pa brīdim atskan aplausi, kas divainā kārtā izskan skaļāk par pašu mūziku. Un leļā klusi šalc jūra, tik klusi, lai netraucētu mūzikai.

Tāda tagad ir vasaras nakts vīzija Jūrkalnē. Bet vienmēr tā nebija. Pirms astoņiem gadiem mūziķis Igo kopā ar duci draugu Jūrkalnē ieradās ar grābekļiem un lāpstām bruņojušies, lai ik pavasari arvien kuplākā skaitā atkal atgrieztos uz lielo sakopšanas talku.

– Kā sākās Jūrkalnes sakopšanas epopeja?

– Gatavojoties tūrisma sezonas atklāšanai, sākām ar skatu laukuma izveidošanu pie Muižupītes ietēkas jūrā, kas ir iecienīta pludmale. Otrajā gadā talcinieku jau bija vairāk un mēs ķērāmies pie pludmales sakopšanas. Talkai bija devīze "Divdesmit pieci tūkstoši drošu soļi". Talcinieki savāca no jūras izskaloto drazu, smiltīs ieraka koka kastes, kurās ielika atkritumu maisus.

Trešajā pavasarī pie Muižupītes stādījām priedes, uzlikām kāpnes, uzbūvējām skatu laukumu laivas formā.

Tā pamazām vien no mazā draugu pulciņa izveidojusies krietna talcinieku kopa, nu jau cilvēku 100 vismaz būsim. Tas ir kā klubs, cilvēki brauc uz talku kā uz svētkiem kopā ar ģimeni, ar draugiem. Es visiem pats pirms tam zvanu un uzaicinu. Laika gaitā mainījās dažas talcinieku sejas, bet dienaskārtība palikusi nemainīga – rīta pusē sirsnīgi strādājam, bet vakaros muzicējam. Kad spēku jau bija vairāk, sākām veidot Jūrkalnes dabas atpūtas parku, kas ietver Ugunsplāvu, Zaļo uguns krūmu, dabas taku, Vēju sētu.

– Kāpēc tāds nosaukums – Zaļais uguns krūms?

– Tāpēc, ka zaļš! – mūziķis šķelmīgi pasmaida. – Mēs pār vērtām vienkāršus kārklu krūmus par romantisku atpūtas vietu. Apjzām krūmu puduri ar apaļu solu, uz tā ir vietējā kalēja Aināra Ruļļa veidotas debess pušu norādes, ir patvērums no vēja, no saules un no svešām acīm, kaut gan Jūrkalne joprojām ir gana klusa un neskarta vieta, te var noslēpties no pasaules.

Sēžot pie Zaļā uguns krūma, var pasapņot, kā te izskatīsies nākotnē. Skatoties uz jūras pusi, gara acīm redzu estrādi, kurā muzicē dažādi mākslinieki. Bet uz cietzemes pusi tiks pilnveidota Vēju sēta.

Mūziķis Igo

– Pastāstiet vairāk par Vēju sētu!

– Pirmā skulptūra saucas Ziemeļvējš. Ar kalnu kokā iegrebām vēju vārdus. Tos vēju nosaukumus, ko lieto jūrkalnieši, rakstīsim ar lielākiem burtiem. Vai zināt, ka austrumu vēju Jūrkalnē sauc par zemnieku jeb bada vēju, bet no dienvidiem pūš vasaris? Vecie jūrnieki vēl piesauc oatliku – zemes vēju, vestliku – jūras vēju un zīdvestu – dienvidrietumu vēju. Interesanti, vai ne? Mazākiem burtiem būs rakstīti vēju nosaukumi svešās valodās, lai mēģina atrast savējo.

Vēl daudz darba pie Vēja sētas izveides, jo kopā būs četras tādas skulptūras.

– Kāda Jūrkalne izskatīsies pēc gadiem?

Ar laiku Jūrkalnē būs ne tikai Vēju skulptūras, bet arī Saules pulkstenis un Vējturu nams, kas ir mans lielais sapnis.

Esmu Jūrkalnes dabas parku iedomājies kā daudzfunkcionālu objektu, kas varētu pildīt zem kļajas debess eksistējoša kultūras nama funkcijas. Konceptija ir saskicēta, tagad jāatrod finansiāls atbalsts, lai varētu sākt projektu īstenot. Ceru, tas būs viens no centrālajiem objektiem ne tikai Dabas un atpūtas parkā, bet arī visā Jūrkalnē. Jāturpina veidot dabas taka, kas pagaidām iezīmējas ar Raganas mājiņu un topošo Meža zivju aleju.

– Kāpēc jūsuprāt cilvēki ziedo savu laiku sakopšanas talkām?

– Kad esam kādu vietu saveđuši kārtībā, kaut ko sakopuši, izveidojuši, ir milzu gandarījums, bet reizēm skatos, ka tas akmens tur gan ir nolikts, bet vēl nav iedzīvojies. Pēc kāda laika var just, ka akmens jau jūtas labi, un tad man ir jo lielāks prieks. Patīk vērot procesu. Vienu gadu izveidojam ugunsкура vietu, bet vēl nav, kur apsēsties. Tad uzliekam solus, bet vēl nākamajā gadā top interesantas atzveltnes, katram solam citāda. Un atkal viss mainās. Mainībai piemīt liela burvība.

– Un tad nāk talkas noslēguma daļa ar koncertiem...

– Tūrisma sezonas atklāšanas noslēguma koncerts notiek Sv. Jāzepa katoļu baznīcā. Pie mums Jūrkalnē koncertējuši daudzi slaveni mūziķi, bet visi pirms tam arī cītīgi strādājuši. Mums pašiem ir prieks par padarīto un par skaisto Jūrkalni.

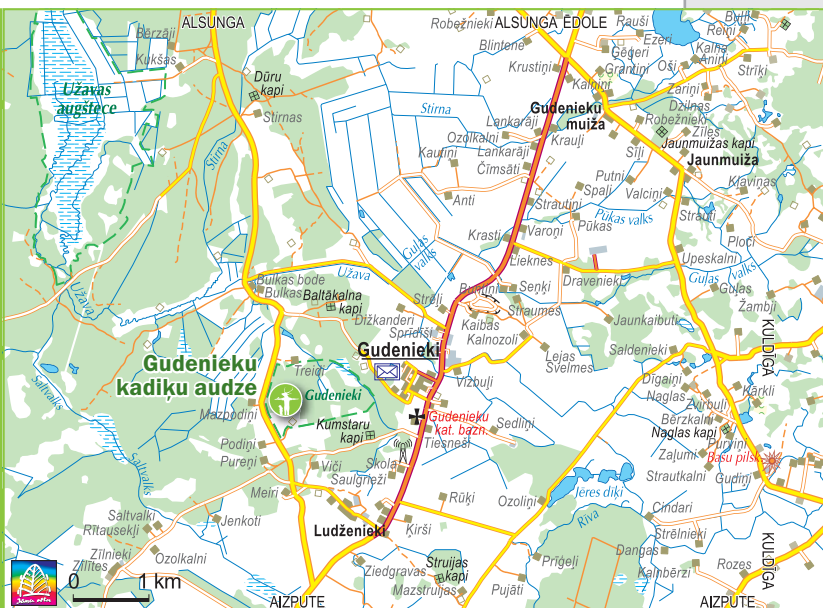
Kadıkü karaalvalstī

Atrašanās vieta

Gudenieku pagasts
Kuldīgas novads

Rīga – 200 km
Kuldīga – 50 km

Dabas liegums “Gudenieku kadiķu audze” 106 ha platībā izveidots 1999. gadā, lai aizsargātu Latvijai specifisku biotopu – Zviedrijas kadiķu audzi.

- * Pērkona laikā vajagot pie paegļa stāvēt, tāpēc, ka katrai paegļa oga krusts galā.
- * Dedzinot paegļa zarus, no mājām izkvēpina jaunos garus.
- * Lai burvji un raganas netiktu istabā, durvis jāiedzen paegļu tapas.
- * No paegļiem jātaisa piena un alus trauki, tad esot biezs krējums un labs alus.
- * Ar paegļiem dezinficē traukus, kuros paredzēts skābēt gurķus un kāpostus.

Pacel cepuri pret kadiķi

Senas hronikas vēsta, ka viduslaiku Eiropā kadiķi godināja, garāmejojot tā priekšā noņemot cepuri. Un par kadiķa nociršanu draudēja pat pakāršana!

Kāpēc tik daudz goda izrādīts nebūt ne pašam krāšņākajam augam – kadiķim? Vispirms jau tādēļ, ka kopš seniem laikiem kadiķus izmantoja dažādu slimību, piemēram, holeras, kuņģa iekaisuma, kaulu sāpju, mēra un pat melanholijas ārstēšanai. Ar tuberkulozi saslimušos Amerikas indiāņus aizveda uz kadiķu audzi un atstāja, līdz izveseļojas. Cilvēki ticēja, ka kadiķi spēj pasargāt no raganām, jaunas acs un vienkārši no sliktiem cilvēkiem.

Seno druīdu horoskopos paeglijs raksturots kā gaismas koks, kā augstais priesteris, kas ved savu tautu pretim gaismai, kas atbrīvo no visa tumšā.

Kadiķogas, kas patiesībā ir kadiķu čiekuri, satur daudz ēterisko eļļu, tādēļ tās pievienoja mediju-mu gaļai, tā padarot maltīti gardāku un pikantāku.

Daudz kadiķu vienkop var redzēt kaimiņu igauņu salās, bet arī Latvijā ir vairākas aizsargātas kadiķu audzes. Lielākā stipro un skaisto veselības koku – kadiķu audze – zaļo Gudeniekos.

Gudenieku suitu pusē

Gudenieku pagasts arī atrodas suitu zemē. Pagasta teritorijā jautri līkumo Užavas upīte un Rīva, vēl var apskatīt netālo Biržu muižas parku, Basu pilskalnu, kur kādreiz slējās Iepnā Basu muiža, Zvirgzdu ezeru un Svētā Jāņa Kristītāja Romas katoļu baznīcu, kas ievērojama ar krāšņajiem sienu gleznojumiem. Pagastā aug divi vareni dižozoli: Kunkuļu dižozols, kura apkārtmērs ir 7 metri, un Kaibulu dižozols. Bet īpašu ievērību Gudeniekos izpelnījušies kadiķi, kuri te kuplo ne tikai dabas liegumā. Ne velti kāda suitu sieva, jautāta pēc ceļa uz kadiķu audzi, atbildēja: "Ko ta dzīses uz to kadiķaudz, te tak kur katr viet to kadiķi i vai cik, nav ku kāj likt."

Un tā arī ir, Gudenieku pusē kadiķi zaļo ceļmalās, izcirtumos, tie pat gatavojas ieņemt pļavas un ganības.

Gaismu! Un svaigu gaisu!

Ar Latvijas kadiķiem ir mazliet dīvaina situācija. Kā atsevišķi koki tie sastopami visā Latvijā, tomēr ar pāris izņēmumiem paegļu ainaviskās grupas visbiežāk sastopamas Kurzemē. Pie mums savvaļā

aug tikai viena kadiķu suga – Zviedrijas kadiķis (*Juniperus communis*) – izturīgs un pieticīgs augs, kas labi pacieš salu, aug arī visai liesā augsnē, taču dažā ziņā tas ir visai prasīgs, jo grib saulainu vietu un pagalam necieš piesārņotu vidi, īpaši – atmosfēras piesārņojumu. (Ievērojiet! Rīgā neaug neviens dižkadiķis!) Kadiķi aug ļoti lēni, bet var izstiepties pat 15 metru gari un nodzīvot 600 gadu. Gudenieku kadiķiem gan vēl tikai 50–70 gadu, taču brašākie jau sasnieguši astoņu metru augstumu. Lielākais kadiķis, kas aug lieguma ziemeļu daļā, pie zemes sadalījies četros stumbros un tā stumbra

Dižkadiķi

- * Fonda "Dabas retumu krātuve" uzskaitījumā ir vairāk nekā 150 kadiķu dižkoku.
- * Rietekļa (Baložu) kadiķa (Burtnieku novads, Valmieras pagasts) apkārtmērs ir 2,8 m, augstums 9,5 m. Tā stumbrs ir resnākais Eiropā.
- * Labzdeņu kadiķa (Talsu novads, Ģibuļu pagasts) apkārtmērs ir 1,9 m, augstums 9 m.
- * Auziņu kadiķa (Madonas novads, Praulienas pagasts) apkārtmērs ap 1,3 m.

Kadiķim ir daudz vārdu: paeglis, paegle, Kurzemes pusē – ērcis, ēcis, ērcesis, ērkšis. Kadiķu audzi sauc arī par paeglāju, paeglienu, kadiķāju, kadiķienu.

apkārtmērs ir 80 cm. Iedomājieties, cik varens tāds kadiķis būs vēl pēc pieciem simtiem gadu. Tomēr jābūt uzmanīgiem, jo Gudenieku kadiķi var arī nesagaidīt piecsimto dzimšanas dienu, tie lēnām sāk ieaugt alkšņos un pamazām nokalst.

Kadiķu dižkoki ir apdraudēta dabas pieminekļu grupa. Ziemās kadiķos iegulst sniegs, izlaužot zarus un kropļojot stalto, simetrisko stāvu. Paegļiem, kas auguši klajā vietā, pļavās un ganībās, lauksaimnieciski apstrādāto zemju īpatsvaram sarūkot, uzmācas krūmi un koki, bet tas kadiķiem ai, kā nepatīk. Kadiķiem vajag sauli un dzīves telpu.

Gudenieku kadiķu audzē var atrast arī retus un aizsargājamus augus, piemēram, staipekni, zaļziedu naktsvijoli un stāvlapu dzeguž-pirkstīti. Un vēl te netraucēts saimnieko bebrs.

Kā radušās kadiķu audzes?

Lielākā daļa Latvijas kadiķu audžu veidojušās cilvēka darbības rezultātā – uz kādreizējām lauksaimniecības zemēm. Kaut gan lielākajā Kurzemes daļā galvenā lauksaimniecības nozare bija zemkopība, šur tur audzēja aitas, arī Gudeniekos.

Kadiķu asās skujas un ogas aitām lāgā nepatika, tāpēc tās rūpīgi apēda visu, kas vien bija ēdams, vien kadiķus atstājot neskartus. Kadiķiem tas nāca par labu – nekas neaizēnoja sauli, tāpēc paegļi auga spēcīgi un veseli. Kad aitkopība panīka, kadiķu audzes pamazām sāka aizaugt ar krūmiem un kokiem. Nācās vien cilvēkiem pašiem ķerties pie krūmu izciršanas, taču nu jau atkal tiks dots darbs aitām, kas to lietu pieprot.

Rūgti saldās kadiķogas

- * Kadiķi zied aprīlī un maijā. Sievišķie ziedi ir zaļi, bet vīrišķie – dzelteni. Uz sievišķajiem krūmiem attīstās čiekurogas. Septembrī, oktobrī, novembrī, kad ogas ir nogatavojušās, kļuvušas zilgani melnas, tās novāc un žāvē plānā kārtā istabas temperatūrā.
- * Kadiķogas lieto kā garšvielas pie gaļas ēdieniem, īpaši medījumiem. Un vēl kadiķogas ir neaizvietošanas dzina gatavošanā. Rūgti saldajām kadiķa čiekurogām ir svaiga balzama smarža, kas atgādina meža un pļavu aromātu.
- * Tautas medicīnā iecienīti uzlējumi, tinktūras un tējas.
- * Pret drudzi tautas ticējumos ieteikts maisījums no paegļu ogām, gaļas sāļjuma un sīpoliem, tikai vājnieks nedrīkst zināt, ko viņš ieņem. Noplaucētu kadiķu slotiņu lieto arī pirtī pret reimatismu, muskuļu sāpēm, sastiepumu gadījumos. Ūdenī, kurā mērcētas kadiķu slotiņas, skalo matus, tad tie ātrāk aug. Bet vēl labāk ir mazgāties karstā sasmalcinātu kadiķu vannā. Pēc trim tādām vannām lunkanums atkal atgriezīsies.
- * Vannas ūdenim var pievienot kadiķu eļļu, ko pirms tam rūpīgi sajauc ar ēdamkaroti sāls un medus, citādi eļļa ūdenī nešķīst.

Gudenieku kadiķu karaļvalstī gaida apmeklētājus – vēriņos, jūsmīgos un saudzīgos apbrīnotājus. Dabas liegumā "Gudenieki" izveidotas divas tūristu pastaigu takas: Lielā taka stiepjas divu kilometru garumā, bet Mazā taka puskilometru garumā apmet loku aitu aplokam. Kadiķaudzes viesu ērtībai mitrākajās vietās izvietotas laipas. Ja iepriekš piezvanīsiet, pa kadiķu audzi jūs izvadās gide Olita Ulmkalne (tālrunis 63352171).

Papildu informāciju par liegumu var atrast Gudenieku pagasta padomē, Dabas aizsardzības pārvaldes izdotajā bukletā, Gudenieku dabas lieguma izziņas takās izvietotajos informācijas standos.

Īsta atpūta dabā – nāc!

Tūrisma un atpūtas centrs "Spāre"

"Dumbri", Ģibuļu pagasts, Talsu novads, LV-3298
Tālrunis 26669099

Tērvetes dabas parks

Tērvetes pagasts, Tērvetes novads, LV-3730
Tālrunis 63726212

Konferenču un tūrisma centrs "Ezernieki"

"Ezernieki", Indrānu pagasts, Lubānas novads, LV-4827
Tālruņi 26671421, 27840643, 26666090

Lielauces ezera laivu bāze

Lielauces pagasts, Auces novads, LV-3723
Tālrunis 26556771

Zebrus ezera laivu bāze

Bikstu pagasts, Dobeles novads, LV-3713
Tālrunis 29252368

Kaņiera ezers

Lapmežciema pagasts, Engures novads, LV-3118
Tālrunis 29253514

Kalsnavas arborētums

Jaunkalsnava, Kalsnavas pagasts, Madonas novads, LV-4860
Tālruņi 64826568, 29233063, 27841099

Jaunmoku pils

Tumes pagasts, Tukuma novads, LV-3139
Tālruņi 26187442, 63107125

www.mammadaba.lv

Dzīvo Latvijas valsts mežos